

TOURS-I SZENT MÁRTON

TOURS-I SZENT MÁRTON ÉLETE

Szül.: Sabaria (Pannónia), 316/317.

Meghalt: Candes, 397. november 8.

Szent Márton, Gallia nemzeti szentje nagy szellemi és egyháztörténeti átalakulás idejében született. Amikor Pannóniában, Sabariában 316/17-ben meglátta a világot, éppen három éve múlt annak, hogy a „Milánói ediktum”-mal Nagy Konstantin és Licinius teljes szabadságot és elismerést biztosított az Egyháznak, és hívei számára megadta a többi polgárokkal való egyenjogúságot. Ekkor az Egyház számára a gyors terjeszkedés időszaka kezdődött, nemcsak hívei számát, hanem a befolyása alá tartozó területet illetően is. Az egyházi törvények birodalmi törvényekké emelkedtek, s ha valakit egyházi büntetés ért, annak állami büntetőjogi következményei is lettek. A vértanúk és katakombák üldözött és sokáig az élet peremén meghúzódó közösségekben néhány évtized leforgása alatt mindent meghatározó birodalmi egyház és államvallás lett, amellyel természetesen együtt járt mindaz a negatív következmény, ami az állam és Egyház szoros összefonódásából mindig adódik.

Amikor Márton megszületett, mindez még csak a kezdeteiben élt. Szülei pogányok voltak, atyja a császári hadsereg tribunusa volt. Márton egészen kicsi volt még, amikor szülei Sabariából átköltöztek az itáliai Páviába, az ókori Ticiniumba, ahol még a zömében pogány környezetben cseperedett föl. Tizenkét évesen, szülei akarata ellenére jelentkezett katechumennek. Ekkor kapta az első nevelést a keresztény életre. A keresztséget hat évvel később vette föl, s ez még az akkori időkben is hosszúra nyúlott előkészületet jelentett.

Tizenöt éves volt, amikor Severus és Probus császárok parancsának megfelelően mint veterán apa fiát besorozták a császári seregbe, és lovas testőrtiszt lett. Már ebben az időben kitűnt katonatársai közül, és általános elismerést váltott ki az egyszerűsége, életének tisztasága, önfeledt felebaráti szeretete. 334-ben Amiens-ben történt, hogy télvíz idején tiszti köpenyének felét odaadta egy ruhátlan koldusnak. Hamarosan megkeresztelkedett, s amint mód nyílt rá, elhagyta a hadsereget, és a poitiers-i püspökhöz, Szent Hilariushoz csatlakozott, aki exorcistává szentelte.

Nem sokkal ezután Márton Poitiers-ből hazalátogatott a szüleihez, s édesanyját meg tudta téríteni. Otthon megvalósította régi vágyát: először Milánó közelében, majd a Genova előtti Gallinaria-szigeten remetéskedni kezdett. Elhatározásához a körülmények is hozzásegítették, mert épp ezekben az években nagyon heves viták dúltak az ariánusok és a katolikusok között, s őt magát is bántalmazták és kiutasították ariánus püspökök.

Hilarius püspököt -- éppen az ariánusok -- elűzték Poitiers-ből, sőt az egyházmegyéjéből is, de császári engedéllyel hamarosan visszatérhetett. Ekkor Márton is elhagyta szigeti remeteségét, és visszament Hilarius mellé. A városon kívül épített magának egy remetelakot, hogy visszavonulhasson a magányba. Hamarosan tanítványok gyűltek köréje, s először a cella körül bontakozott ki a ligugéi kolostor, majd 375-ben Tours közelében megalapította Marmoutier kolostorát. Ezzel megindította a gall-frank szerzetesség fejlődését, és megteremtette annak központját, amely századokon át elevenítő erőt sugárzott az Alpoktól északra fekvő egyházakba azáltal is, hogy sok püspök került ki e kolostorokból. 371-ben, amikor a tours-i püspök meghalt, a nép, a papság és a többi püspökök mind Mártont kívánták püspöknek. Igaz, voltak akiknek nem tetszett Márton aszkéta-szerzetesi alakja és élete, de ez nem tudta a nagy többség akaratát megakadályozni.

Fölszentelése napjától Márton mint jó pásztor látogatta nyáját, prédikált, s a csodatevés ajándékát is megkapván, nagy erőt öntött a hívekbe és a papokba egyaránt. A nép atyjaként szerette őt, aki úgy élt közöttük, mint a legszegényebbek, s csak segíteni és békességet teremteni akart mindenütt. Az egész ország gyógyításairól, ördögűzéseiről és halottfeltámasztásairól beszélt.

Élettörténetét számos csoda elbeszélése veszi körül, amelyekben ma sem lehet kételkedni. Ahol

azonban szükség volt rá, Márton tudott nagyon keménykezű is lenni: ha a hit tisztasága került veszélybe; ha a hívők babonás tisztelettel vettek körül egy helyet vagy egy vélt szentet, illetve ha pogány szokások és elképzelések akadályozták az evangélium terjedését. Ilyen esetekben nem vonakodott életének kockáztatásától sem, teljes elszántsággal és keményen harcolt a hitért.

Fölfogásának és életvitelének az a szigorú, aszketikus vonása, amely már a megválasztásakor ellenkezést váltott ki némelyekben, haláláig megmaradt, és mindvégig tüske volt még néhány püspöktársa szemében is. Az Egyház ugyanis a kapott szabadságban kezdett berendezkedni, és egyre inkább berendezkedett a világba. Kezdték kialakulni az egyházi birtokok, mert a császár példája szerint, aki nagyon gazdag adományokkal látta el az Egyházat, fejedelmek és főúri családok szintén kezdtek adományokkal megvetni egy-egy kolostor vagy templom életének alapját. Ennek következtében a klérus a dolgok természetes rendje szerint hamarosan hozzászokott az anyagi biztonsághoz, a fényes ruhákhoz, dús asztalhoz. Érthetően megütközést váltott ki, hogy miként lehet megválasztani püspökké olyat, aki vezeklésben és szegénységben él, aki a remeteséget kedveli; aki a liturgiában használatos fényes trónust elutasítva, egyszerű széket használt, ami főúri házaknál csak a cselédeké volt; s aki a vele élő szerzetes testvéreinek megtiltotta, hogy csak egyetlen ezüstöt is elfogadjanak azért, hogy új ruhát csináltassanak maguknak.

Alázattal viselte, nem kérte számon és nem büntette, hogy papságából és a kisebb klerikusok közül morgolódtak ellene, és néha meg is bántották; ha azonban nem az ő személyéről, hanem az Egyházzal volt szó, határozottan lépett föl.

Minden tevékenységében apostoli céljai irányították: a rábizottak üdvössége és az igaz tanítás megőrzése. A veszélyben lévők és az üldözöttek megvédésének gondja és a hit tisztaságáért égő buzgóság miatt ragadtatta magát olykor olyan lépésekre, amelyek miatt később szemrehányást tett magának, és e lépései valóban csak úgy érthetők meg, mint a jogtalansággal szemben alkalmazott végső védekezés tettei.

A szokatlan és új szabadság légköre, amelyben most a kereszténység teljes egészének része volt, mind a tanításban, mind az erkölcsökben vadhajtásokat és gyomokat is termelt. Az igaz hit és a tévtanok képviselői keményen és kitartóan küzdöttek egymással.

Hispániában egy gazdag, de nagyon aszketikus életet élő Priscillianus nevű laikus állított össze a montanizmushoz közel álló tanítást, amelyre elsősorban nagyon szigorú erkölcsstana volt jellemző. Priscillianus sok követőt szerzett, akik megválasztották Avila püspökévé. A császári udvarban nagyon erős ellentábor szerveződött Ithacus püspök vezetésével, aki az ellenségeskedést odáig tudta élezni, hogy Maximus császár 385-ben halálra ítélte Priscillianust. Az egyháztörténelemben ekkor hoztak először halálos ítéletet eretnekekkel szemben. Márton 384-ben Bordeaux-ban először püspöktársaival együtt elítélte Priscillianust, de utána azonnal útnak indult és Trierbe utazott a császárhoz, hogy közbenjárjon az eretnek érdekében, és személyes szabadságát biztosítsa. Mikor úgy érezte, hogy Ithacus pártja, melynek oroszlánrésze volt a halálos ítélet meghozatalában, az udvarban túlságosan nagy befolyással bír, és fönnáll a veszély, hogy további vérontás is következik, nehéz szívvel elhatározta magát, hogy fölveszi a közösséget azokkal, akiket kegyetlenségük és igazságtalan eljárásuk miatt került, mert csak így tudta megmenteni Narses gróf és Leucadius prézes életét. Ezzel a lépéssel elérte a célját -- a császár ugyanis Tours püspöke engedékenysége fölötti örömeiben mindent megígért neki --, emiatt azonban élete végéig vádolta magát.

Mártont a nép ezért nem hibáztatta; úgy fogadták emlékezetükbe, mint az irgalmas szamaritánust, aki a koldusnak utolsó ruhadarabját is odaadta, s mint a jó pásztor ragyogó példáját, aki a legszorongatóbb helyzetekben is a felebaráti és az Isten iránti szeretetet tette életének vezérlő elvévé. Halála után hamarosan szentként kezdték tisztelni, elsőként a nem vértanú szentek között. Ezrekre rüg azoknak a hegyeknek, templomoknak, váraknak és kolostoroknak száma, amelyek Márton nevét viselik. A sírja Tours-ban híres zarándokhely volt az egész középkor folyamán.

A Jeromos-féle Martirológium november 11-re teszi Szent Márton temetését. Rómában a 6. század óta ünneplik.

LEGENDÁK SZENT MÁRTONRÓL

SZENT MÁRTON ÉS A KOLDUS:

Amikor Márton még római katonatiszt és katechumen volt -- beszéli el legendája a sokszor ábrázolt jelenetet --, lovon közeledett Amiens kapujához. A lova egyszer csak visszahőkölt az úton, mert megmozdult a hó, és egy koldus tápáskodott föl, akinek a vállán csak szakadozott rongyok lógtak. Éhezve és vacogva nyújtotta a kezét a tiszttal felé, és alamizsnát kért. Márton azonban katonatársaival épp az imént játszott el minden pénzét, s így kiáltott: „Akár hiszed, akár nem, egy árva rézpénz nincs a zsebemben, de azért várj csak, valahogy segíték rajtad!” Azzal fogta széles köpenyét, lekanyarította a válláról, majd a kardjával szelvében kettéhasította, és a felét odaadta a koldusnak: „Fogjad, barátom -- mondta neki, és ráterítette a meleg anyagot --, és a lovamnak köszönd meg, mert a köpenynek ez a része őt takarta!”

Azon az éjszakán Mártonnak különös álma volt: Jézust látta, amint fényes sereg veszi körül. A vállán azonban a köpenynek azt a darabját viselte, amit a koldus kapott, és odafordulván az angyalokhoz, mondta: „A katechumen Márton öltöztetett föl engem ezzel a ruhával!” Amikor ezt az álmot egy papnak elbeszélte, az csodálkozva ránézett, és azt mondta: „Az Úr megmondta: Amit egynek a legkisebb testvéreim közül tesztek, nekem tettétek. De úgy vélem, hogy az Úr is készített neked egy ruhát, amelybe föl akar öltöztetni.”

A későbbi évekből elbeszélnek egy hasonló esetet, amely akkor történt, amikor Márton már régen meg volt keresztelve, sőt már püspök is volt, de ekkor már nem elégedett meg a félmegoldással:

A katedrális felé sietett szentmisére, amikor ismét egy alig betakart koldussal találkozott. A kíséretében lévő klerikust előreküldte, hogy hozzon gyorsan valami ruhát ennek a koldusnak. Alighogy az elment, Márton levetette saját meleg ruháit, és felöltöztette a koldust úgy, hogy rajta csak egy vékony ing maradt. Amikor az elküldött klerikus visszajött, a koldust nem látta sehol, figyelmeztette Mártont, hogy a misét mindjárt kezdenie kell. Márton magára öltötte a koldusnak szánt ruhát, ami egy zsákszövetből készült gyatra zubbony volt, és így vonult be megrökönyödött papsága szeme láttára a templomba.

SZENT MÁRTON A CSÁSZÁRI UDVARBAN

A tanítványa, Sulpicius Severus elbeszéli, hogy a bátor püspök sokáig nem volt hajlandó elfogadni a császári udvar asztalához szóló meghívást -- éles ellentétben azokkal a püspökökkel és klerikusokkal, akikkel tele volt az udvar, s akik inkább az uralkodó kegyét, mint az Egyház javát keresték ott. Márton elutasította a meghívást, mert meg volt róla győződve, hogy az erőszakos Maximus jogtalanul jutott a császári hatalomhoz. Csak akkor vett részt egy lakomán, amikor a császár biztosította felőle, hogy nem jószántából, hanem katonái akaratából lett császár. Az asztalnál Maximus mellett ült, s mint megtisztelt vendégnek az első serleg bort neki kínálták. Miután ivott belőle, a császárnak kellett volna adnia a poharat, ő azonban nem neki nyújtotta, hanem a kíséretében lévő papnak, „mert úgy tartotta, hogy lelkiismerete nem engedi, hogy bárkit papok elé helyezzen méltóságban”. Ez a félreérthetetlen magatartás természetesen nem nagy megértésre talált az udvaroncok körében.

SZENT MÁRTON ÉS AZ ÖRDÖG

Egy másik alkalommal -- mondja tovább a legenda -- koldus képében maga az ördög állt Márton elé, és alamizsnát kért tőle. Márton gazdagon megajándékozta, de akkor a gonosz lélek levetette álarcát, és gúnyosan kinevette, hogy micsoda ostoba. Márton azonban nyugodtan így felelt neki:

„Mit számít az, hogy egy szegény ördöggel tettem jót! Hiszen csak Krisztus szeretetéért történt!”

Az ördögnek már régóta nem tetszett, hogy Szent Márton keresztsége után egyre buzgóbb lett Krisztus követésében, sőt másokat is megtérített és mindenfelé hirdette az evangéliumot. Elhatározta, hogy leállítja Márton buzgólkodását. Ezért aztán pompás királyi öltözékben megjelent neki és így szól hozzá: Márton, szeretném megköszönni neked, hogy ilyen hűséges vagy. Rövidesen meg fogod tapasztalni, hogy én is hűséges vagyok irántad. Megfogod látni, milyen hálás tudok lenni. Csak maradj mindig mellettem. Mindig számíthatsz rám, ha rám bízod magad. Márton meglepetten fordult a királyi pompában csillogó úr felé, mivel lelkében akaratlanul is kellemetlen érzések támadtak:

– De hát, uram, még azt sem tudom, kivel beszélek! Mondd meg, ki vagy te voltaképpen?

– Én vagyok az Úr Jézus Krisztus, akinek a nevére megkeresztelkedtél – felelte az ördög szemrebbenés nélkül.

– De ha te vagy Jézus Krisztus, hol vannak a te szent sebeid? – kérdezte Márton.

– Ne légy hitetlen Márton! – válaszolta az ördög. – Én a mennyei dicsőségből jöttem hozzád, s jól tudod, hogy ott már nincsenek sebeik.

– De uram, mutasd meg sebeidet, mint Tamás apostolnak is megmutattad. Nem tudok hinni benned, ha nem látom a sebeik helyét. Nem tudok hinni olyan Krisztusban, akinek nincsenek sebeik. S nem tudok bízni olyan Krisztusban, aki nem hordozta a keresztet – mondta Márton, miközben a kereszt jelét rajzolta a levegőbe. . .

Az ördög erre hirtelen elsápadt és eltűnt a szeme előtt.

AZ ISMERETLEN „VÉRTANÚ”

Máskor egy pap jött a szent püspökhöz, és engedélyt kért, hogy körmenetet vezethessen az egyik közeli síremlékhez, amely a néphit szerint egy vértanú sírja felett állt. „Milyen vértanú nyugszik az oltár alatt -- kérdezte --, és mikor halt meg a hitnek e harcosa?” „Azt ma már nem tudja senki” -- válaszolta a pap. „Én ellenben tudom, ki van ott eltemetve -- folytatta Márton --, egy útonálló rabló, aki akasztófán fejezte be, és semmi köze sincs a vértanúsághoz!” A meghökkent papnak le kellett mondani a körmenetről, mert megtudta, hogy a szent püspöknek a rejtett dolgokról is van tudomása.

AKINEK KÉT RUHÁJA VAN...

Egyszer fiatal novíciusokkal sétált a kolostor környékén, és látta, hogy egy juhász éppen birkát nyír. Márton derűsen állapította meg: „Nézzétek ott azt a bárányt, nézzétek csak, milyen türelemmel hagyja magát nyírni! Megszívlelte a Keresztelő tanácsát, aki azt mondta, hogyha van valakinek két ruhája, ossza meg azzal, akinek egy sincs.”

SZENT MÁRTON ÉS A KÍGYÓ

Máskor látta, hogy egy játszadozó gyermekre támad egy kígyó, de parancsára engedelmeskedett és elkúszott. Akkor szomorúan mondta a szent: „A kutyák és a kígyók hallgatnak rám, de az emberek nem.”

A LIBÁK ÁRULÁSA

Márton úgy került kapcsolatba a ludakkal a legenda szerint, hogy amikor hírét vette, hogy püspöknek szemelték ki, az érte jövő küldöttek előtt nagy alázatosságában a ludak óljába bújt. A szárnyasok azonban gágogásukkal, szárnyuk verdesésével óriási zajt csaptak, elárulták őt. Így kérhették fel püspöküknek Tours városának polgárai.

Ezért a jele mind a mai napig a liba.

DICSŐSÉGES SZENT MÁRTON PISPEKNEK LEGENDÁJA¹

(Érdy-kódex)

Az időben, mikoron Úr Fiú sziletetnek utána írának háromszázhetven esztendő táján, dicsőséges Szent Márton pispeknek támadása és sziletése ismertetik lenni Magyarországból, Sabariának városából. Kinek szilei, mikoron nemesek volnának, rámai császároktól tartatnak vala. Bírják vala kedég az időben Constantinus és Iulianus császárok idő szerént. Vivé be azért Szent Mártont még kised voltában az ő atyja Olaszországban, és lakozának Pápia²nevő városban, és vitézködnék vala római császárok alatt. Jóllehet Szent Márton nem akarátja szerént, mert jóllehet az ő szilei pogánság alatt volnának, ő kedég még tízesztendős korában ő szileinek akarátjok ellen az szentegyházhoz futván, meghíülette³ vala magát, és oly igen megszállotta vala az ő szívét Úristennek malasztja és szerelme, hogy ha gyenge ideje meg nem vontá volna, ez világiakat megútálván, kész lett volna pusztában futnia. De mikoron az ő atyja elvéhedött vitéz volna, irák fel Márton vitézt az táblában tizenöt esztendős korában. Kinek ellene nem tehete. Méne be azért az császárnak udvarában csak egy szolgájával, ki öneki szolgálna, kinek viszon ellen ő is, úr vallván, azonképpen szolgál vala.

Egy időben, mikoron Ambiensis⁴ város kapuján kimenne lova hátán az tebb vitézők között, egy rosszas szegén embert elől találá, kinek senki, alamizsnát kérvén, nem ad vala. Szent Márton, Krisztusnak szerelmes vitéz szolgája, megkenyerüle rajta, és mikoron egyéb jószága nem volna, mert immáran mind Krisztus szegényinek osztogatta vala, tebb az egy palástjánál nem vala, annak es egyik szélét az szegénnek adá, az más részét magára takarajtá. Ki az tebb vitézők látván, bolondságnak vélik vala. Ime kedég, azon éjjel álmában Krisztus Jézus Urán látá az fél palástot, dicseködvén benne az angyalok előtt, mondván, hogy az meghíülött Márton vitéz adta volna azt öneki. Szent Márton jóllehet megismeré, hogy kellemetes volt volna Úristennek az ő alamizsnája, ottan tizenyolc esztendős korában megkeresztelkedék.

Annak utána két esztendő beltelvén, törtenék Iulianus császárnak hada Galliában. És mikoron zsoldot osztatott volna az vitézőknek, Szent Márton nem akará felvenni, mondván, hogy ő továbbá ez világi urnak nem vitézködnék, de az Úristennek, ki mennyet, földet teremtötte. De az császár véli vala, hogy féltében nem akarna vitézködni, nem Istennek szolgálatjáért. Azt hallván Szent Márton felfogadá, hogy másod napon minden fegyver nélkül az ellenségnek köziben mégyen. Annak okáért őrizet alá vetteté Iulianus ötöt. De íme, másod napon hihetjék, hogy az ő szent érdemének miatta az ellenség megengedvén, császár hatalma alá adá önnenmagát, meghódolván.

Dicsőséges Szent Márton azért elhagyá az hadakozást, és méne Szent Hilarioshoz, pictaniabeli⁵ pispekhez, és ott akolitá⁶ tevék. Azonközben isteni jelentből méne haza szileit meglátogatni, kik még pogánok valának. Azon úton sok nyomorúságot szenvedé az gonosz tolvajok miatt. És mikoron hazajutott volna, anyját ez szent hitre térejté, atyja kedég azon gonosz aggságban megmarada.

Vala kedég azon időben nagy eretnekség keresztyén hit ellen. kik ellen Szent Márton ereszen viaskodván megfogák, és erősen vesszővel megkasztigálván⁷ kiűzék az városból. És jeve

1.Szent Márton „magyarországi” származásával kapcsolatban ld. *Szent István király Nagy legendája* 4.és 9. jegyzetét. Az Érdy-kódex legendája a*Legenda aurea* Márton-életrajzának kivonata. A legenda egy másik fordítása az Érsekújvári Kódexben – Nytár 10,43 olvasható.

2.Páviában

3.megszenteltette magát

4Amiens

5. Poitiers

6. akolitus, kisebb papi rend

7. megvesszőzván

Mediolanomba⁸, onnan es kive ízék. Méne csak másod magával Gallinaria nevő városban. Onnan esmeg Pictaniom városba méne Szent Ilarius pispekhez, és klastromot szerze magának, és ott kezde lakozni. Egy napon, mikoron kive nyomotott volna, lele egy halottat, ki szent keresztség nélkül múlt vala kive, kin annéra elkeserödék, hogy nem tírheté, hanem cellájában vivé az testöt, és szent imádságával feltámasztá. Másodot esmeg olvasunk, ki ennenmagát felakasztotta vala, azt es feltámasztá. Vala kedég jó híre-neve minden népek között.

Azonkezebe hallák meg az Turonica⁹ városbeliek az ő szentséges életét, miért püspökök nem volna, egyetembe választák Szent Mártont pispékké, jóllehet minden akaratja nálkil. De mikoron nehéz volna jó szokásának az tisztartás, kívül az városnak két mélföldön kalastromot rakattata, és ott két negyvened magával szent szerzet szerént lakozik vala Úristent éjjel-nappal szolgálván.

Némikoron Szent Márton láta egy oltár alatt egy koporsót, kit mártír névön tisztölnek vala az népek, kinek Szent Márton megkérözvén nevét, ki volt volna, és semmiképpen bizonságára nem mehetött volna. Bal felé tekintvén láta egy fekete árnyékot állván és mondván: „Vagyok egy gonosz tolvajnak lelke, kit gonoszságáért megöltének, és ez koporsóban eltemetének, ki erekké elkárhoztam.” Azt hallván Szent Márton pispek ottan eltöreté az oltárt.

Harmadik halottat támaszta fel ezenképpen. Mikoron egy özvegy asszonnak egyetlen egye kimúlt volna, és kivitték volna az mezőre, hogy eltemessék, nagy sok pogán népek körüle lévén és siratván, Szent Márton pispek Istennek akaratjából odajutván imáda érette és feltámasztá. Azt látván nagy sok pogánok fordulának ez szent hitre. Ő, szerelmes atyámfia, ha minden csodatételét megírnók ez bódog szent embernek, mind az egész nap sem volna elég. Menné poklosokat, kórokat, betegöket gyógyútott, menné erdengesöket vigasztott és menné számtalan pogán népeket fordoytott, menné szentegyházat, klastromokat rakattatott, mint épejtötte anyaszentegyházat idvességes tanúságával, mint ótalmazta ez szent hitöt istenadta malasztjával, mint szaporoytotta Istennek szent országát szentöknek sokaságával, ki mehet mindenek végére? Csak az Úristen. Annak felette úgy olvastatik öröla, hogy minden teremtyött állatok engedtenek ez szent embernek parancsolatjára.

Minemő nagy kegyes és irgalmas lött légyen, az egy dolgából megismertetik. Mikoron egy jeles innepnapon misét akarna szolgálni, egy szegént elől találá, és ottan neki adá ruháját. Csak egy palástban méne mise mondani. És mikoron az egyházi népek előtt nem merészlenék levetközni, miért az palástnál tebb ruhája nem volna, az esperest egy kis kurta ruhát hozá neki, kinek hosszjasága csak térdig vala, ujjá könyökig. És azonképpen felötözvén, felállá mise mondani. Íme, mindeneknek látására Szentlélek Úristen tízképpen fejére szállá, és belé enyészék. Mikoron kedég mezéjtelen karjait felemelte volna Úristenhöz, íme, az szent angyalok aranyas gyengyes ötözettel belfödözék ő karjait. Kikből nyilván megismertetik az ő nagy szentséges volta.

Oly nagy malasztja es vala ez dicsöséges szent konfesszornak, hogy ugyan szemlátomást es meglátja vala pokolbeli erdegnek járását és mívelködetit. És mikoron egyszer egy koronás királ személyében neki jelent volna, mondá: „Márton, szerető szolgám, ismersz-e? Én vagyok az Krisztus.” Szent Márton reátékéntvén mondá: „Ha az én áldott Megváltómat azon személben nem látandom, kiben szenvedvén megváltotta ez világot, nem hiszöm.” Azt hallván az erdög felcsattana, és gonosz bízzel beltölté az szent jámbornak celláját.

Szent halálát es még annak előtte megmondá az ő szerelmes tanojtványinak, és nagy sírásra indojtá öket. Ő es azt látván elfakada sírva, és imádságot tevén Úristenhez, mondá: „Ha mégés tovább az te népednek szikségen vagyok, nem szánom a mukát, légyen az te szent akaratod.” Mikoron kedég betegségben esvén meg kezdött volna fogyatkozni, csak ciliciom ruhában és az hamuban fekszik vala, szívét, lelkét, szemeit és kezeit felemelvén Úristenhez mennyeknek országára, és azonképpen szent imádságra, várja vala testének kimúlását. De íme, az förtelmes lélek ott elejben állá, ha mit öbenne neki valót lélhetne, kiben vádolhatná. Mondá neki az szent jámbor: „Óh, vérszopó bestya, mit keressz, ett nem találsz énbennem semmi halálra valót. Ábrahámnak kebele fogad be engemet.” És neki parancsolván elízé onnan. Vala kedég két negyvenegy esztendös ember az időben, és

8. Milánóba

9. Tours

pispekségének huszonhatod esztendei telvén múlt ki ez világból, mikoron írának Úr Fiú sziletetnek utána négyszáznyolcvanhat esztendőben.

Kinek halálának utána es oly csodával jelenté meg Úristen az ő nagy érdemes voltát, hogy oly igen fénlík vala ő szent orcája, mintha immáran megdicsőilt volna, és az szent mennyei angyaloknak édes éneklési hallatának, kiknek szentséges társaságok között viteték fel az szent apostoloknak bódogságus karokban. Nagy sokaknak es jelenteték meg az ő bódog kimúlása. Kik között illik hallani, mikoron Szent Amborus doktor Mediolanomba azon órában misét szolgálta, az prosának alatta ilvén pispöki székiiben, elszunnyada. És mikoron sokáig várták volna, az epistola-mondó felserkenté, hogy áldomást vetne. Mondá ottan, hogy Turonica [beli] Márton pispök azon órában múlt volna kive, és az szent jámbornak temetésén volt volna, és az utolsó orációt félben hagyta volna, miért hogy felserkentötték volna. Jóllehet, szerelmes atyámfiai, sok csoda és idvességes dolgokat tett mind életében, mind kimúlásának idejin és utána ez dicsőséges szíz Szent Márton pispök és konfesszor, kiért méltán dicsértetik mind feldön-mennyen. Kinek mi es ajánljok a mi szegén lelkönket, testönket, életönket és halálunkat, hogy az ő nagy szentséges érdemének miatta ótalmazzon minden nyomorúságunkban, és nyerje az erek dicsőségnek országát. Ámen.

(Forr.: <http://sermones.elte.hu/szovegkiadasok/magyarul>)

IMÁK -ÉNEKEK TOURS-I SZENT MÁRTON TISZTELETÉRE

Litánia Szent Márton püspök tiszteletére

Uram irgalmazz nekünk! – Uram irgalmazz nekünk!
Krisztus kegyelmezz nekünk! – Krisztus kegyelmezz nekünk!
Uram irgalmazz nekünk! – Uram irgalmazz nekünk!
Krisztus hallgass minket! – Krisztus hallgass minket!
Krisztus hallgass meg minket! – Krisztus hallgass meg minket!
Mennyei Atyaisten – Irgalmazz nekünk!
Megváltó Fiúisten – Irgalmazz nekünk!
Szentlélek Úristen – Irgalmazz nekünk!
Szenháromság egy Isten – Irgalmazz nekünk!
Szentséges Szűz Mária – Könyörögj érettünk!

Szent Márton püspök, Savaria dicső szülöttje –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, Tours városának jeles Főpásztora –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a katonák dicsősége –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a szerzetesek példaképe –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, papok eszménye –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a pogányok számára ragyogó
világosság –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a bálványok bátor lerombolója –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a katolikus hit terjesztője –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, az Isten dicsőségére buzgólkodó apostol –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a nyugati egyház dicsősége –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a valódi tökéletesség példája –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, ki a hitből éltél –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, ki a szegény koldussal
megosztottad palástodat –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, ki mélységesen alázatos voltál –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, ki a szemlélődésnek kiváló mestere voltál –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, ki szüntelenül imádkoztál –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, kinek szíve égő szeretettől lángolt –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a béketűrés példaképe –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a gonosz lelkek ellensége –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a szegények atyja –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a szorongatottak vigasztalója –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a betegek gyógyítója –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, kiváló csodatevő –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, három halott feltámasztója –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, fáradhatatlan férfiú, ki a
munkától sohasem vonakodtál –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, kinek halálán az angyalok kara örvendezett –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, kinek dicsőségét az összes nemzetek hirdetik –Könyörögj érettünk!
Szent Márton püspök, a benned bízók oltalmazója –Könyörögj érettünk!
(Szent Márton püspök, plébániánk védőszentje –Könyörögj érettünk!)
(Szent Márton püspök, városunk oltalmazója –Könyörögj érettünk!)
(Szent Márton püspök, egyházmegyénk védőszentje –Könyörögj érettünk!)

Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit –
Kegyelmezz nekünk!
Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit –
Hallgass meg minket!
Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit –
Irgalmazz nekünk!
Imádkozzál érettünk Szent Márton püspök!
Hogy méltók lehessünk Krisztus ígéreteire.

Könyörögjünk!

Istenünk, Téged Szent Márton püspök, a kiváló főpap
életével és halálával megdicsőített. Újítsd meg szívünkben
a Te kegyelmednek ugyanazon csodáit, hogy sem a halál,
sem az élet el ne szakíthasson minket Fiad, a mi Urunk
Jézus Krisztus szeretetétől. Aki Veled és a Szentlélekkel
egyetemben él és uralkodik mindörökkön örökké.

Amen.

IMA SZENT MÁRTON PÜSPÖKHÖZ

Szent Márton püspök! Amikor haldokoltál, tanítványaid sírva kérték: ne hagyd őket árván! Most, sok-sok évszázaddal halálod után mi is megatott lélekkel kérünk: ne hagyd minket árván! Imádkozzál értünk, hogy megmaradhassunk és megerősödhessünk az igaz hitben, a töretlen reményben és a tevékeny szeretetben.

Imádkozzál egyházmegyénkért, hogy bőséggel szülessenek itt új papi és szerzetesi hivatások. Mennyei Atyánk! Tekints kegyesen igaz szolgád közbenjárására és add, hogy az ő nyomdokain járva kövessük Megváltó Krisztusunkat és Szent Mártonnal együtt egykor mi is az üdvözültek seregébe jussunk! Krisztus, a mi Urunk által. Amen.

(Forr.: Nagybárányai Plébánia:<http://nagybarkanyiplebania.blogspot.hu/2012/09/ima-szent-marton-puspokhoz.html>)

REGGELI DICSÉRET HIMNUSZA

Apostolok hű társa óvd,
Márton, köszöntő híveid,
Nézz ránk, ki kész vagy halni is,
De élni is még népedért.
Újítsd meg köztünk tetteid,
A főpapoknak adj erőt,
Növeld Egyházunk fényeit,
Elűzd az ártó cselvetőt.
Győztél a zűrzavar fölött:
Életre keltsd, ki mélybe hullt,
S mint megfelezted köntösöd,
Az üdv ruháját add nekünk.
Az Úrtól nyert kitüntetés
El nem feledve légy velünk:
Ki püspök voltál, megsegítsd
Fentről püspökök karát.

A Háromságot hirdeti
Példádra, Márton, énekünk!
Imád éltesse szent hitünk,
S lehessünk mindig Istené!
Ámen!

SZOMBATHELY KEDVES GYERMEKE...

(Dal és szöveg: Mezey Nep. János)

Szombathely kedves gyermeke,
Magyar nemzetnek remeke:
Szent Márton, te rólad zengeni,
Óhajt szívem énekelni.

Ím ez oltár zsámolyánál,
Ahol dicső szent képed áll,
Itt kérlek én, téged, nagy szent:
Halld meg esdeklésem ott fent!

Mint hadvezér kitüntetted
Kegyességed, mert nagy lelked
Palástodat kettévágta,
S a nyomorút betakarta.

Hát mint püspök, miket tettél,
Hány ezreken segítettél,
Miknek jutalmát nagy bőven,
Visszakaptad az egekben.

Nézz le tehát reánk onnét,
Oszd ki malasztid nagy kegyét,
Védjed lelkipásztorunkat,
Bíránk s elöljáróinkat!

Helységünk védszentje te vagy,
Óh Szent Márton, hát el ne hagyj!
Nézz az árvák s özvegyekre,
Vigyázz egész községünkre!

Ha pedig végóránk kondul,
Ha a halál éltünkön dül,
Óh, légy akkor is mellettünk,
Hogy veled örvendjen lelkünk!

Ó SZENT MÁRTON RÁD TEKINT...

Ó Szent Már-ton rád te-kint Szü-lő-föl-ded né - pe,
Kö-rül - áll -juk ezt a szent ol-tárt bi - za - lom-mal,
Hisz te vol-tál min-den-kor Szent-je pél-da - ké - pe.
Ó ta-karj be min-ket is szá - nó ir - ga - lom-mal.
Ben-ned bíz - va, esd - ve ké - rünk Té - ge - det,
Óv-jad, véd-jed hoz-zád szó-ló né - pe - det.

ÉNEK SZENT MÁRTONRÓL

1.

Márton, Krisztus apostola,
Pannon földünk kelt csillaga!
Ki a pogány sötétségben
Fénylettél az igaz hitben.

2.

Téged kettős nagy szeretet
Már e földön lelkesített:
Egyik Istenhez felvonzott.
Másik feleidhez húzott.

3.

Te a halált sem rettegted,
Az életet sem kerülted.
Ha életed szükségesnek
Látszott élő híveidnek.

4.

Ki e földön szűkölködtél
Mégis máson segítettél,
Már most gazdag az egekben,
Segíts a jámbor lelkeken.

(Énekelhető a Szent vagy Uram 191. énekének dallamára.)

SZENT MÁRTON NAPI ÉNEK

(Szöv: Ökrös József , Kunszentmárton, XIX.sz)

Szent Mártony napját szentelvén
És hazánk fiát tisztelvén,
Dicsérjük szó-zengéssel és énekléssel,
Isten hív szolgáját áldjuk s magasztaljuk.

E szent még kisdéd korában,
Ösztönt érezvén magában,
Elhagyja pogány szülőit, ismerőit,
Keresztény számba vétetik s neveltetik.

Lévén hadak seregében,
Egy koldust, hogy kérésében
Nem vala, mivel segítse, s elégítse,
Adá részét köntösének, e szegénynek.

Kedves volt alamizsnája,
Mert Úr Krisztus jött hozzája,
Mondván: nagy érdemű áldást nyert e palást,
Mellyel Márton befedezte, így kedveze.

E példában Kereszténység,
Lásd, mely híven fizet az ég:
Óh ember, itten ösztönt végy, mással jót tégy,
Isten hozzád lész irgalmas és jutalmas.

(Dallam: Áldjad ember e nagy jódat...SzVU. 109)

(Forr.: Szent Márton Tisztelete: http://szentmarton.plebania.hu/dok/szent_marton_fuzet.pdf)

SZENT MÁRTON A NÉPHAGYOMÁNYBAN

Szent Márton a középkor egyik legnépszerűbb szentje volt. Védszentként tisztelték többek között a koldusok, a katonák (gyalogosok és lovasok egyaránt), a ló- és lúdtartók, valamint a szőlőművelők, a hordókészítő kádárok, továbbá Franciaország védszentje volt. Segítségét kérték gyermekbetegségekben és orbánc vagy gennyes betegségek esetén.

Márton kultusza feltehetően már a honfoglalás előtt virágzott hazánkban. Szent István a zászlaira Szent Márton képét festette.

Születésének egyik feltételezett helyén Szent Márton tiszteletére épült a pannonhalmi bencés apátság, melyet szentmártonhegyi apátság néven is emlegettek. Savaria szülőttét a Szombathelyi Egyházmegye is védőszentként tiszteli.

A középkorban Szűz Mária után Szent Márton tiszteletére szentelték a legtöbb templomot, és települések sorát, mint pl. Alsószentmárton (Baranya m.), Hegyhátszentmárton (Vas m.), Szilvásszentmárton (Somogy m.), Martonos (Bács és Csík m.) Rózsaszentmárton (Heves m.), Szentmártonmacskás (Kolozs m.) stb...

A magyar nyelvterületen sok katolikus templomnak Szent Márton a védszentje. A Váci Egyházmegyében: Borsosberény, Buják, Csesztve, Dömsöd, Hollókő, Isaszeg, Nagybárcány, Nőtincs, Püspökszilágy, Szentmártonkáta, Tápiószentmárton. plébániáknak.

Márton-napi lakoma

A Márton-napi libalakomáról szóló első írásos beszámoló 1171-ből származik. Akkoriban ez nem annyira a szentéletű püspököt eláruló szárnyasokkal függött össze, hanem azzal, hogy Szent Márton napja jelentette a paraszti év végét, a cselédek ilyenkor kapták meg évi bérüket és hozzá ráadásként egy libát, mert a szárnyasok nyáron felduzzadt hadát a tél beállta előtt meg kellett tizedelni. Ám e szokás gyökerei is mélyebbre, pogány állatvágási ünnepekre nyúlnak vissza, amelyeket a kereszténység így vett át. A Márton lúdja tulajdonképpen egy régi római étkezési szokást elevenít fel. Ismeretes az is, hogy a Capitolium lúdjainak gágogása ébresztette föl a fáradt őrséget amikor a gallusok a várost el akarták foglalni éjszakának idején. Innen ered a lúd megtisztelő avis Martis neve. Mindezekkel magyarázható, hogy ezen a napon szép, hízlalt lúd volt az ünnepi eledel.

Újbor és lúd

A lúd fogyasztásának hagyománya szorosan kötődik az újbor fogyasztásához. Nem véletlen az egybeesés, hisz épp novemberre fejeződik be a must borra alakulása. Márton emiatt a nagyobb borvidékeken az Új-bor védőszentje is. A bor és a liba gyorsan össze is kapcsolódott, német területen már a 12. században a Márton-ludat „szüreti vagy préslibának” is nevezték.

A közeli Szlovénia területén szokás volt, hogy a szőlősgazdák a hegyekben különböző helyekre borospalackokat rejtettek el, melyeket a legényeknek kellett megkeresniük. Eközben a lányok asszonyok sokféle finomságot főztek, sütöttek, amit aztán a szőlőhegyben nagy vigaszság közepette közösen fogyasztottak el.

November 11-én kezdték meg az új hordókat a gazdák, ekkor került az asztalra épp a libasült mellé az úgynevezett Libás-bor vagy sok helyen Márton-bor, aminek még gyógyító hatása is volt a hagyomány szerint.

A magyar néphagyományban, nyelvi emlékezetben számos szólás kötődik a szenthez és az ünnepéhez:

"Aki Márton-napon libát nem eszik, egész éven át éheznek"

"A bornak Szent Márton a bírája"

"Sok Szent Márton lúdja elkelt azóta" (jel.: régen történt, sok idő eltelt azóta..)

A "kövér, mint Szent Márton lúdja"

Egyéb szokások, időjóslások

Gyakran rendeztek Márton napi vásárokat, bálokat, s a lakomázásnak kedvezett az is, hogy ilyenkor nem szabadott takarítani, mosni, teregetni sem. A Márton napján szedett vesszőt, amit az állatok terelésére használtak, az istálló ajtaja fölé helyezték, megvédte az állományt a betegségektől. A szőlővidékek némelyikén azt is mondták, ha Márton napkor még zöld a szőlő levele, bizonyosan enyhe télre számíthatunk, s ha ezen a napon esik az eső akkor a következő évi szüret is bőséges lesz.

Mártont már a középkorban a jószág jeles patrónusaként tisztelték. A jószág Márton napján került végleg az istállóba. A pásztorok ekkor számoltak el a jószággal és a szolgálattal. Ekkor kapták meg bérüket és újították meg vagynemszolgálatukat.

Népi megfigyelések szerint az időjárás alakulása is megjósolható volt Szent Mártonkor:

"Ha Márton fehér lovon jön, enyhe tél, ha barnán, kemény tél várható."

Egy kalendáriumi regula szerint:

"Márton napján, ha a lúd jégen jár, akkor karácsonykor vízben poroszkál."

"-Ha a Márton lúdja csontja veres,

Nagy hideg lesz,

- Ha fehér,

Sok hó lesz,

- Ha fekete,

Esős ősz és háborgó tél lesz."

Lampionos felvonulások

Főként német nyelvterületeken nem sokkal Márton napja előtt (St.Martins Tag) az óvodások és a kisiskolások világító lampionokat (St.Martins Laterne) barkácsolnak, és este ezekkel vonulnak az utcákon. Gyakran tűnik fel a menetben egy római legionáriusnak beöltöztetett lovas, aki piros kabátjában Szent Mártont testesíti meg. A felvonulást mindig hangos énekszó kíséri a szokásos Márton-napi dalokkal. Az esemény végén sokhelyütt játsszák el Márton és a koldus találkozását, majd libasült helyett kelt tésztából készült perccet, "emberkét" falatoznak. A szokás nem maradt Németország határain belül, Hollandiában, Svédországban, de sok magyarországi német településen is találkozhatunk ezzel a hagyománnyal.

Szent Márton legendája

(Drámajáték óvodásoknak és kisiskolásoknak)

Szent Márton a kora középkor egyik legnépszerűbb szentje volt. 15 éves volt, amikor a császár rendeletére apja helyett kellett lovagi szolgálatba lépnie. Lovag korában történt, hogy Amiens városába kellett lovagolni kis csapatával. Hideg tél volt, a sűrű hóhullásban késő este érkeztek a város falaihoz. (Megzörgették a kaput)

- Engedjete be! Fontos levelet hoztunk

Márton nyöszörgésre lett figyelmes. A kapuban egy koldus didergett.

- Segítsetek, vitéz urak. Éhes vagyok, napok óta koplalok, a hidegben majd meg fagyok. Szánjátok meg a nyomorult koldust.

A lovagtársak csúfolódni kezdtek:

- Majd bizony a palástunkat adjuk oda!

- Mi is éhezünk, fáztunk, ne állj az utunkba!

- Hallgassatok! Bizonyosan azért került ez a szerencsétlen a mi utunkba, mert Isten nekünk rendelte, hogy segítsünk rajta.

- Hogy akarsz segíteni, hisz a mi élelmünk is elfogyott!

- Valóban, szegény ember, kenyerem nekem sincs, de a köpenyem megosztom veled, legalább a hidegtől védve légy!

- Ostoba vagy! Hosszú még a tél, most Te fogsz megfagyni fél köpenyben.

- Nem, barátaim, a jótett melege átjárja a szívet. Aki másokon segít, meg nem rövidülhet.

Azon az éjszakán Márton különös álmot látott. Ott állt az Úr trónusánál, körül a fényes angyali sereg. Az Úr vállán Márton megpillantotta azt a fél köpenyt, amelyet az este adott a szegény koldusnak. Az Úr pedig így szólt:

- Tudd meg, Márton, ha bármi jót teszel a legkisebb testvéreddel is, azt mindig velem teszed.

Mikor Márton reggel felébredt, szilárd elhatározás született szívében:

- Nem akarok katona lenni, Jézus barátja vagyok. Nem kell a kard, a páncél, ami eddig védett. Nincs rá szükségem, mert tudom, hogy engem Jézus segít és erősít. Elmegyek és a szegényeket, árvákat, gyengéket fogom védeni.

Isten kegyelmet adott szolgájának, védte a gyengéket, szegényeket, sok barátot szerzett magának, mindenkit szeretete.

Vándorlásai során Toursba érkezett. A városban akkor halt meg a püspök.

A nép Mártont kérte: Légy a püspökünk! Légy a mi vezetőnk!

- Nem akarok püspök lenni. Én az Úr alázatos szolgája vagyok, nekem nem kell rang, méltóság!

Nagyon megijedt Márton és elmenekült a város szélére, ott bebújt a legkisebb ház libaóljába. A város lakói egész nap keresték, nagy szomorúsággal kutatták:

- Ő a szegények gyámolítója, egyszerű, igazságos pap. Ő legyen a mi püspökünk!

- Meg kell találnunk! Végtelen szeretete, jósága áldást hoz városunkra!

- Igazságos, megvédi az ártatlanul üldözötteket.

- Keressük! Meg kell találnunk!

- Figyeljete! Ott, a ludak óljában éktelen gágogás van, nézzük meg!
- Ide búj a ludak közé, de azok elárulták rejtekhelyét.

- Látom, nem bújhatok el a püspökség elől, a feladatot vállalom, ha egyszerű remete élettemmel együtt elfogadtok. Ígérem, az Úr hűséges pásztora leszek, őrzöm a hit tisztaságát.

Ettől kezdve Márton a nép szeretett és hűséges pásztora lett. Mindenki tisztelte és szerette. A Márton-napi lovaglás a köpenyét megosztó katonát idézi, a ludakkal történő ábrázolás a püspökség elől bujkáló szerzetes árulóira emlékeztet. A történelem lapjai úgy emlékeznek meg róla, mint aki a legnagyobb külső és belső szorongatásban is a testvéri szeretetet tette meg Isten szeretetének mércéjévé!

(<http://nemetovoda.aitia.hu>)

